

Rapport.

Bil. 2
Nim. 623.

711. B. D. II
1908.

Ons dagen den 4 november

1908.

Ang.

Vicksell, Knut

Måndagen den 2 innevarande november klockan 8 eftermiddagen afhölls här i staden i Folkets Hus A-sal ett offentligt möte, hvilket på förhand genom allmänna tidningarna, däribland i tidningen Socialdemokraten, kungjorts genom en så lydande annons:

" Offentliga möten. Professor KNUT WICKSELL håller om måndag den 2 november kl. 8 e.m. föredrag i Folkets Hus' A-sal över ämnet TRONEN, ALTARET, SVÄRDET OCH PENNINGPÅSEN. Biljetter à 35 öre finnas i Folkets Hus' kiosk och Slussplan 61. Försäkra Eder om biljetter i tid i Stockholms Socialistiska Ungdomsklubbar."

Mötet öppnades klockan 8,15 eftermiddagen af distributören Axel Holmström, som på Stockholms Socialistiska ungdomsklubbars vägnar hälsade de närvarande välkomna, hvarefter han öfverlämnade ordet åt professor Knut Vicksell, som därefter från katedern höll ett föredrag öfver det ofvannämnda ämnet Tronen, Altaret, Svärdet och Penningpåsen. Föredraget sluta-

tade klockan 10,10 eftermiddagen.

Professorn började med att upplysa de närvarande om, att föredraget komme att blifva långt, eller åtminstone längre än föredrag i allmänhet brukar vara, men den senare tiden hade varit så rik på händelser, att det finnes godt om stoff till ett långt föredrag. Han beklagade, att han vore trött ty de akademiska föreläsningarna vore ansträngande; när därtill komme, att man finge sitta instufvad i en järnvägs kupé under en lång resa och icke få någon hvila, insåge nog hvar och en att en resetalare icke alltid hade det så bekvämt, i all synnerhet om man medräknar utsikten att blifva inburad och dömd till fängelse för prisande af brottslig handling. Han beklagade att yttrandefriheten icke fick komma till sin rätt, ty detta återigen gjorde, att de personer, som kämpade från det bestående samhällets sida, icke finge tillfälle att bemöta och vederlägga de meningar, som gjorde sig gällande från den motsatta sidan. Det vore nämligen det enda sättet att bevisa det orätta och orättvisan uti en viss åsikt att kunna vederlägga densamma och bevisa det orätta och orättvisa i samma åsikt. Då en orättvis eller straffbar mening hos ett parti gjorde sig gällande, så vore det motpartens skyldighet att vederlägga och bevisa det orätta i denna mening. Vissa brott borde vara straffria såsom då en hungrande folkmassa samlas omkring ett sädesmagasin och slår in fönsterna och med våld taga hvad de behöfva för att uppehålla lifvet. Denna handling borde vara straffri därför, att de som gjorde sig skyldiga därtill kunde ju inte ådömas hårdare straff än lifvets förlust; och till detta straff vore de ju redan förut dömda, då de hade utsikt att svälta ihjäl. Ett annat exempel vore, om ~~han~~ ginge på en väg och finge se en person, som hölle på att misshandla ett barn eller att våldtaga en kvinna, då hade ~~han~~ icke tid att genom föreställningar bringa brottslingen på bättre tankar: om ~~han~~ därför toge en gårdsgårdsstör eller en sten och slog brottslingen i hufvudet med, så borde ~~han~~ vara straffri. Det heter visserligen, att stenens argument är ett dåligt

argument, men det kan under vissa förhållande försvaras. I krig vore alla medel tillåtna. Det vore en dygd att råna, stjäla och mörda. Klasskampen vore också ett krig. Talaren trodde icke på våldet och förordade icke detsamma; det kunde endast försvaras, då det användes som nödvärn, då trängande fara förelåg. Han ville därför icke försvara bombattentatet i Malmö, enär icke någon trängande fara förelåg. Detta attentat vore således enligt hans mening en brottslig handling. Öfverklassen hölle en hel mängd resetalare, som reste omkring och hölle fosterländska föredrag. Talaren tyckte att dessa män borde uppträda inför ungsocialistiska auditorier och söka bevisa det orätta uti de ungsocialistiska ideerna. Talaren tänkte sig i så fall Statsminister Lindman i en kateder inför ett ungsocialistiskt auditorium, yttrande ungefär sålunda: "Mina unga vänner, Edert missnöje med det bestående kan visserligen vara berättigadt, men det får icke urarta till öfverdrifter. Samhället sörjer ju för Er likaväl som för alla andra, Ni få gå i skola, lära Eder läsa och skrifva Edert modersmål och Ni behöfva ej heller stå handfallna inför en utländsk bok eller en tidning. Vid fyllda 25 år lagar samhället, att Ni få en sparbanksbok med 5,000 kronor insatta och vill Ni gifta Er så har fästmon lika mycket på sin sparbanksbok. Detta är visserligen icke mycket, men samhällsförmögenheten är icke så stor, att den räcker till mera, finnes det mera, så skulle Ni få. Vapenöfningarna äro frivilliga, ingen behöfver tvingas att taga geväret på axeln utan det är endast den egna öfvertygelsen, som lägger upp geväret på axeln på Eder. Edra bekymmer kunna Ni med fullt förtroende lägga i valurnan och Edra folkvalda riksdagsmän skola nog tillvarataga Edra intressen. Ni komma sedermera i stället för att Ni nu hafva rösträtt vid 21 års ålder att få sådan vid 18 års ålder." Talaren föreställde sig å andra sidan att statsministern inför samma auditorium skulle yttra ungefär följande: "Ni borde veta hut pojkar, ha inte Ni fått sitta och sofva på skolbänken lika väl som bättre mans barn, att inte Ni kunnat göra någon nytta med

Edra kunskaper är Eder egen sak. Ni skall lära Eder lyda, och det få Ni lära Eder på lägerplatserna, det enda Ni kan komma att anmärka är, att Ni inte förstå, hvarför Ni skall gå där, men det måste ursäktas Eder, ty det är ingen annan menniska, som förstår det heller. Ni få ju ärfva Edra föräldrar, Ni så väl som andra, om inte föräldrarna hafva något arf att lämna, det blir ju alltid deras sak. Den allmänna rösträtten skola Ni nog få, Ni skola till och med få in en eller ett par representanter i Första kammaren och sedan skola Ni blifva behandlade efter förtjänst. Talaren trodde, att statsministern genom sådana tal skulle slå ett rekord i ärlighet. Riksdagsmannen Lithander från Göteborg hade för någon tid sedan gått upp till Kungen och bönfallit honom att säga ett allvarsord till sitt folk. Anledningen hade varit, att Stockholms borgmästare hade varit synlig i ett arbetaretåg. Talaren undrade hvarför Lithander icke kunde säga detta allvarsord själf utan att använda Gustaf Bernadotte som språkrör för sina tankar. Landets konung tycktes hafva lyssnat till denna apell, ty en tid därefter höll han i Eslöf ett tal efter Lithanders föreskrift, i hvilket tal han talade om "sitt" folk, som han uppmanade vara svenske och obrottsligt hålla sig till Guds heliga ord. Talaren visste icke hvad Kungen menade med sitt folk, men om han därmed menade svenska folket, så ville åtminstone talaren för sin del anmäla förhinder, ty han ämnade icke hålla sig till Guds ord, utan han ville hålla sig till sanningen. Slagord och maktspråk gälla ingenting.

Talaren föreställde sig ett riktigt abderitiskt och Täljetokigt samhälle, där slumpen skulle få afgöra allting. När en kung skulle väljas, skulle man förbinda ögonen på ett barnhusbarn, som fick draga en lott ur en urna, och den som lotten föll på, den skulle blifva kung. Han skulle vara en våldshärskare och helt och hållet oansvarig för sina gärningar. Ja, mitt herrskap, ett sådant samhälle är det just vi ha'.

I sammanhang med kungens tal i Eslöf förklarade tala-

ren, att han gifve Gustaf Bernadotte rätt uti det fallet, att det vore vår plikt att lyda lagarna, äfven om de vore mindre goda, men om lagarna stode i strid med hederns fordringar, är det vår plikt att sätta oss öfver lagarna.

Vid talet om altaret ville talaren framhålla, att Ljungdahl blifvit i Kalmar dömd till tre månaders fängelse för det han angripit dogmen om Jesu öfvernaturliga födelse.

"Hvad skola vi säga om den helige ande, inte tror jag att han förförde flickan, hon var villig själf, hon frågade icke sin fästman till råds. Jag tycker ändå att det var synd om karlstackarn. Han fick visserligen en stor belöning, ty han fick icke mindre än sex uppenbarelser i sömnen. Jag tror att hans belöning i ett kommande lif öfverstiger all beskrifning. Han gick nog ändå och grumsade och sade för sig själf:

"det var allt fan ändå att jag icke fick göra min lille Jesus själf." Men då hade världen icke kunnat frälsas.

Talaren var säker på att om kyrkoherden Samuel Fries hade hört det tal, för hvilket Ljungdahl i Kalmar blef dömd, skulle han gillat det fullkomligt.

Det vore nu förslag om att staten skulle öfvertaga aflöningen af prästerna, men lika rättvist vore det om staten aflönade Sjöland och de skånska kortspelarne, samt bondfångare och falskspelare. Lika föraktlig sysselsättning hade båda parterna. Talaren förordade en afskrifning af den svarsta armén. Det vore orätt, att slå i barnen en massa historier om tomtar och nissar och lika orätt vore historien om den dubbelnisse, som gick här på jorden samtidigt med det han var i himmelen.

I fråga om svärdet förordade talaren tillsättande af en kommitté bestående af opartiska män, som afgjorde frågan huruvida vi hade någon militär roll att uppfylla. De stora makterna såge ned på oss med ett medlidsamt löje, äfven om vi rustade oss aldrig så mycket. Det vore ingen skam för Sverige att gå i spetsen för en internationell afväpning. Då skulle hela världen lofprisa oss och de besparade medlen kunde användas till arbetareförsäkring.

Vid talet om penningpåsen, beklagade talaren att det vore oenighet inom arbetarnes egna led, men när krubban är tom bitas hästarna. Anledningen till att osämja rådde mellan arbetarne och arbetsgifvarne vore den, att de tillhörde skiljda klasser. Vid ett universitet råder i vanliga fall enighet emellan professorer, docenter och lärjungar. Anledningen därtill vore, att de alla tillhörde samma klass. Samhället skulle ändras så, att arbetsgifvare och arbetare tillhörde samma klass, så skulle oenigheterna försvinna. Folkskolorna borde tagas bort, i stället skulle alla barn genomgå elementarläroverk till och med realskoleexamen, som skulle vara minimum för alla. Skolgången skulle icke börja förr än vid 12 års ålder och pågå till och med 16 års ålder. Under denna tid skulle staten underhålla skolbarnen med kläder och föda lika väl som den underhåller de värnplikti- ge under vapenöfningarna. Klasskillnaden skulle då försvin- na. När en människa dör skulle hennes kvarlåtenskap tillfal- la staten och arfvet delas lika mellan alla, då skulle män- niskorna slippa komma på fattighusen när de blefvo gamla.

Under ett kort uppehåll mot slutet af föredraget upp- trädde distributören Axel Holmström och uppmanade de närva- rande att lämna penningbidrag till fem präktiga kamrater, som för närvarande sitta i rannsakningsfängelset. Stock- holms stad håller dem icke ens med ljus. Penningarna insam- lades i bössor vid utgångarna.

Salen, som rymmer 731 personer, var fullsatt. Stock- holm som ofvan.

Carl Westberg

M. H.

se
1,
1
1-